

**ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

КАЗКИ ДОБРИХ СУСІДІВ

**РОЗУМНА ДОНЬКА
БІЛОРУСЬКІ НАРОДНІ
КАЗКИ**

Харків
«ФОЛІО»
2020

ОЛЕНКА

Жили дід і баба. І була у них донька Оленка. Але ніхто з сусідів не називав її по імені, а всі називали Кропивницею.

— Он, — кажуть, — Кропивниця повела Сивку на пашу.

— Он Кропивниця з Лискою пішла по гриби.

Тільки й чує Оленка: Кропивниця та Кропивниця...

Прийшла вона якось додому з вулиці і жаліється матері:

— Чому це, мамо, ніхто мене по імені не називає?

Мати зітхнула і каже:

— Тому, що ти, доню, у нас одна: немає у тебе ні братів, ні сестер. Ростеш ти, як кропива під тином.

— А де ж мої брати і сестри?

— Сестер у тебе, — каже мати, — немає, це правда, а от братів було троє.

— Де ж вони, мамо?

— Хто їх знає. Як тебе в колисці ще колисали, поїхали вони з вогняними зміями-смоками воювати, собі і людям щастя добувати. От з тих пір і не повернулись...

— Мамо, так я піду шукати їх, не хочу, щоб мене Кропивницею називали!

І як не умовляли її батько й мати — нічого не добились.

Тоді мати й каже:

— Одну я тебе не відпущу: мала ти ще для такої дороги. Запрягай Сивку і їдь. Сивка наша стара, розумна — вона привезе тебе до братів. Та, дивись, на ніч ніде не зупиняйся: їдь день і ніч, поки братів не знайдеш.

Запрягла Оленка Сивку, взяла на дорогу хліба і поїхала.

Виїхала вона за село, дивиться — біжить за возом їхній старий пес Лиско. Хотіла було Оленка собаку прогнати, та передумала: нехай біжить — в дорозі веселіше буде.

Їхала вона, їхала — під'їжджає до перехрестя. Сивка зупинилась, назад озирається. Оленка запитує у неї:

*Заіржи, заіржи, кобилице,
Скажи, скажи мені, Сивице:
На яку дорогу тебе направляти,
Де мені братів рідних шукати?*

Підвела тут Сивка голову, заіржала, на дорогу зліва показала. Пустила її Оленка по тій дорозі. Їде вона чистими полями, їде темними борами. Приїхала присмерком в хащу лісову. Бачить — стоїть в хащі при дорозі хатинка. Тільки Оленка під'їхала до хатинки, як вибігла звідти якась горбата, кістлява баба з довгим носом. Зупинила вона Оленку і каже їй:

— Куди ти, нерозумна, на ніч їдеш. Тебе тут вовки з'їдять! Залишайся у мене ночувати, а завтра, як розвидниться, і поїдеш.

Почув те Лиско і загавкав тихенько:

*Гав, гав!
Не веліла мати
Нічки ночувати!..
Гав, гав!
Не баба це
Говорить з тобою, —
Відьма Барабаха
З думкою злою...*

Не послухалась Оленка Лиска, залишилась ночувати в хатинці.

Розпитала відьма Барабаха Оленку, куди вона їде. Оленка все їй розказала. Відьма на радощах так і підскочила: Оленчині брати, думає вона, і є, мабуть, ті самі богатирі, що всю її рідню зі світу зжили. Тепер вже вона з ними вправиться...

Раненько встала відьма, нарядилася, як на ярмарок, а весь Оленчин одяг заховала і будить її:

— Вставай, поїдемо братів шукати!

Встала Оленка, дивиться — немає одягу...

— Як же я поїду? — каже Оленка.

Принесла їй відьма старі жебрацькі лахи.

— На, — каже, — тобі й така одежина згодиться.

Одягнулася Оленка, пішла запрягати Сивку. Взяла відьма ніж і товкач, сіла у візок, як пані, а Оленку замість кучера посадила.

Їдуть вони, а Лиско біжить збоку і гавкає:

Гав, гав!

Не веліла мати

Нічки ночувати!..

Гав, гав!

Відьма Барабаха

Баринею сидить,

На тебе, Оленко,

Змією сичить...

Почула те відьма Барабаха, схопила товкач і кинула в Лиска. Заскавучав Лиско — перебила йому відьма ногу.

Оленка заплакала:

— Бідолашний Лиско, як же ти будеш тепер бігти?!

— Замовкни, — наказала відьма, — бо й з тобою таке буде!

Їдуть вони далі, а Лиско не відстає, на трьох ногах скаче.
Доїхали до перехрестя. Сивка зупинилась.

Оленка запитує у неї:

*Заїржи, заїржи, кобилице,
Скажи, скажи мені, Сивице:
На яку дорогу тебе направляти,
Де мені братів рідних шукати?*

Заїржала Сивка, на дорогу з правого боку показала. Всю ніч їхали вони темною пущею по тій дорозі. Ранесенько виїхали на луг, дивляться — стоїть перед ними шовковий намет, а поруч три коники пасуться. Сивка весело заїржала і повезла Оленку з відьмою прямо до намету. Зраділа Оленка:

— Тут, мабуть, мої брати живуть!

Відьма злісно фиркнула:

— Краще помовчи! Тут живуть не твої брати, а мої!

Під'їхали до намету. Виходять звідти три кремезні юнаки — усі на одне лице, гарні та дужі.

Зіскочила відьма з візка і до них:

— Як, братики, поживаєте? А я увесь світ об'їздила, втомилася, вас все шукала...

— Так це ти наша молодша сестриця? — запитують брати-богатирі.

— Та я ж, я, — каже відьма, — я ваша рідна сестра...

Кинулись брати до неї, почали її цілувати-милувати, на руках носити. Такі раді, що їй не передати.

— Дивись, — дивуються вони, — як довго ми воювали: за цей час сестра не тільки виросла, а й постаріла... Ну, та нічого: всіх ворогів ми перебили, залишилась одна лиш відьма Барабаха. Як знайдемо її, то спалимо, а тоді й додому поїдемо.

Почула те відьма і тільки усміхнулась: подивимось ще, хто кого спалить!..

— А що це, сестрице, за дівчинка з тобою приїхала? — запитує старший брат.

— Та це моя наймичка, — відповідає відьма Барабаха. — Вона у мене кучером служить і мою кобилку пасе.

— Добре, — кажуть брати, — вона і наших коней буде пасти.

Повернулась відьма, крикнула до Оленки:

— Чого сидиш? Випрягай Сивку та веди її на пашу!

Заплакала Оленка, почала Сивку випрягати. А брати підхопили відьму Барабаху на руки, понесли в намет пригощати.

Їсть відьма Барабаха, п'є, а сама думає: «Як ляжуть вони спати, я всіх їх заріжу...»

А Оленка сидить ти часом на лузі біля коней і співає, плачучи:

*Сонечку, сонечку,
Сира землице,
Дрібна росице,
А що моя мама робить?*

Відповідають земля і сонце:

*Полотно тче,
Полотно тче,
Золотим візерунком завиває,
Доньку Оленку
З братами чекає...*

Вийшов молодший брат з намету і заслухався. Повернувся до намету та й каже:

— Знаєш, сестрице, знаєте, братики, чи то пташка на лугу щебече, чи то дівчина співає. Та так жалібно, що аж за серце хапає.

— Це моя наймичка, — каже відьма Барабаха. — Вона на всі витівки хитра, та тільки працювати ліниться.

Вийшов тоді середній брат послухати, хоч відьма і не пускала його.

Послухав він жалібну пісню Оленки, а потім ще почув, як Лиско загавкав:

*Гав, гав!
Відьма Барабаха
В наметі сидить,
На чужих на братів
Змією сичить.
Хліб їсть, вино п'є,
Медом запиває,
Рідна ж сестриця
Сльози проливає.*

Повернувся середній брат і каже старшому:

— Піди і ти послухай.

Пішов старший брат, а середній все на відьму Барабаху поглядає.

Послухав старший брат пісню Оленки, послухав і що Лиско про відьму Барабаху прогавкав, і про все здогадався.

Підбіг він тоді до Оленки, схопив її на руки і приніс в намет.

— Ось хто, — крикнув він, — наша справжня сестра! А це — відьма Барабаха!

Розвели тоді брати велике багаття і спалили на ньому відьму Барабаху, а попіл у чистому полі розвіяли, щоб і духу її не було. А потім згорнули шовковий намет і поїхали щасливі разом з Оленкою до батьків своїх стареньких.

ЗМІСТ

Оленка.....	3
Як Андрій мудрим став.....	9
Вихор і його подарунки	13
З різка всього багато	18
Як Василь змія переміг	26
Як Іван чортів перехитрив.....	30
Полішуки та орачі	35
Розумна донька	38
Синя свита навиворіт шита.....	46
Золотий птах.....	49
Ох і золота табакерка	57
Пан і казкар.....	65
Як кіт звірів налякав.....	70
Про що кує зозуля.....	74